

Література

1. Сотников Е. А. Железные дороги мира из XIX в XXI век / Е. А. Сотников – Москва : Транспорт, 1993. – С. 32-40.
2. Раков В. А. Локомотивы отечественных железных дорог (1845–1955 гг.) / В. А. Раков. 2-е изд., пер. и доп. – Москва: Транспорт, 1995. – 564 с.
3. Ломоносов Ю. В. О тепловозах заказанных за границею / Ю.В. Ломоносов // Техника и экономика путей сообщения. – 1923. – № 9. – Том II. – С. 321-324.
4. Ученые университета путей сообщения – создатели первых локомотивов. – Санкт-Петербург, 1995. – 30 с.
5. З історії та досвіду будівництва залізниць і розвитку рухомого складу: Навчальний посібник / Укладачі: В. М. Шатаєв, В. М. Носевич. – К.: ДЕДУТ, 2008. – 46 с.

Герман А.П. Развитие отечественного тепловозостроения и роль в нем Ю.В. Ломоносова.

Представлен краткий очерк развития железнодорожного транспорта и роль в его развитии отечественного ученого, профессора Ю.В. Ломоносова. Показано как работал и творил ученый, его личный вклад в создании и развитии тепловозостроения. Освещена его деятельность и сотрудничество с коллегами, а также основные научные достижения в области железнодорожного транспорта и не только.

Herman A.P. Development of domestic diesel engine of structure and role in him J.V. Lomonosov.

The short essay of development of railway transport and role are presented in his development of domestic scientist, professor J.V.. Lomonosov. It is shown as a scientist, his personal deposit, worked and created in creation and development of тепловозостроения. His activity and collaboration are lighted up with colleagues, and also basic scientific achievements in area of railway transport and not only.

УДК 656.2(03)

Косовець Ю.В.

О.О. РАДЦІГ – ВИЗНАЧНИЙ ТЕПЛОЕНЕРГЕТИК

Олександр Олександрович Радциг – вітчизняний теплоенергетик, член-кореспондент АН СРСР (з 1935 р.). У 1891 р. закінчив Петербурзький технологічний інститут. З 1900 р. – професор Київського, а з 1909 р. – Петербурзького політехнічного інститутів. Наукові праці О.О. Радцига присвячені термодинаміці пари, дослідженню рівняння стану водяної пари, розробці теорії витікання, теорії парових турбін і методів розрахунку турбін і конденсаторів, а також прикладній механіці та історії техніки.

Ключові слова: теплоенергетика, прикладна механіка, історія науки і техніки, термодинаміка пари, техніка.

Олександр Олександрович Радціг народився 27 січня (8 лютого за новим стилем) 1869 р. у Тверській губернії в сім'ї службовця шляхів сполучення, згодом відомого фахівця з питань експлуатації залізниць та автора низки робіт у цій галузі Олександра Антоновича Радціга. Середню освіту Олександр отримав у Кременчуцькому реальному училищі, вищу – на механічному факультеті Технологічного інституту в Санкт-Петербурзі, який закінчив у 1891 році. Для поглиблення технічних знань, вступив до Берлінського університету на математичне відділення [1].

Після успішного захисту в 1895 р. дисертації «Приложение теории Зелова к симметричным группам» на ступінь доктора філософії Олександр Олександрович деякий час працював інженером на Варшавській залізниці, потім – приймальником паровозів на Невському машинобудівному заводі. У 1896 р. він був запрошений до Петербурзького технологічного інституту і для підготовки до викладацької діяльності відряджений за кордон, де ознайомився з постановкою занять в інженерних лабораторіях і прослухав ряд лекцій в навчальних закладах Німеччини, Швейцарії та Бельгії, а також відвідав ряд найбільших заводів Німеччини, Швеції, Франції та Бельгії. Після поїздки О.О. Радціг був призначений викладачем креслення у Петербурзькому технологічному інституті.

Навесні 1898 р. Олександра Олександровича запросили на кафедру термодинаміки і теплових двигунів до Київського політехнічного інституту. Оскільки інститут перебував ще в стадії організації, О.О. Радціга відрядили за кордон для розробки майбутніх курсів, де в цьому ж році він оглянув ряд машинобудівних заводів Англії, а влітку наступного року взяв участь у Конгресі з прикладної механіки у Парижі. У Київському політехнічному інституті Олександр Олександрович виконував обов'язки екстраординарного професора. У 1905 р. після захисту дисертації «Математична теорія обміну тепла в циліндрах парових машин» він отримав вчене звання ад'юнкта прикладної механіки і був обраний деканом Механічного факультету. В 1908 р. на знак протесту проти запровадження реакційних «Правил про студентські організації і проведення зібрань у стінах вищих навчальних закладів» разом із директором інституту В.Ф. Тимофеевим, деканами В.Г. Бажаєвим, В.Г. Шапошниковим, Є.О. Патеном – Олександр Олександрович подав у відставку. О.О. Радціга запросили до Петербурзького політехнічного інституту на кафедру прикладної механіки, і вся його подальша діяльність пов'язана з цим інститутом. Двічі, з 1909 по 1919 рік і з 1925 по 1930 рік він обирався деканом Механічного факультету. З 13 вересня 1917 р. Олександр Олександрович Радціг Радою Політехнічного інституту був обраний на посаду директора інституту (до 27.11.1918). З 1918 по 1930 рік О.О. Радціг був професором кафедри «Термічні машини», з 1930 р. до кінця життя – завідувачем кафедрою «Парові турбіни» [2].

44 роки свого життя Олександр Олександрович присвятив викладацькій діяльності у вищій школі, з них 32 – у Петербурзькому – Петроградському – Ленінградському політехнічному інституті. Він брав активну участь у створенні та організації навчального процесу двох механічних відділень – в Київському і Петербурзькому політехнічних інститутах, в 1930 році – у створенні Всесоюзного Котлотурбінного інституту, у 1934 році – Енергомашинобудівного факультету, який вперше в СРСР почав випускати спеціалістів цього профілю.

На початку 1930-х років О.О. Радциг створив першу в країні спеціальну кафедру парових котлів, за зразком і подобою якої було організовано ряд кафедр в інших інститутах. Чимало зробив він і для організації заочної освіти [3].

Особливої уваги заслуговує наукова діяльність О.О. Радцига, початок якої збіглося з найбільшими винаходами в галузі парових турбін. Він одним з перших оцінив величезну перевагу нового двигуна і його значення для розвитку енергетики, опублікував численні праці з парових турбін – підручники, навчальні та довідкові посібники для студентів і інженерів. У 1926 році був виданий курс парових турбін. Багато років інженери-теплотехніки користувалися довідковим матеріалом «Формули, таблиці та діаграми для водяної пари», які вийшли трьома виданнями. Чотири рази перевидавався курс прикладної механіки і двічі – курс конденсаційних установок паротурбінних станцій [4].

Ще одна сторона таланту Олександра Олександровича – це його праці з історії науки і техніки. Серед них монографії про Джеймса Уатта і винахід парової машини, «Розвиток парової машини», «Успіхи теплотехніки в СРСР», «Сади Карно і його міркування про рушійну силу вогню» [5-6].

За кілька років до другої світової війни Олександр Олександрович майже повністю втратив зір. Але його наукова діяльність від цього нітрохи не ослабла, завдяки самовідданій праці його дружини і друга Євгенії Вікторівни, дочки знаменитого вченого Віктора Львовича Кирпичова.

У блокадному Ленінграді Олександр Олександрович продовжував педагогічну діяльність на кафедрі турбінобудування, консультував фахівців оборонної промисловості. Останній запис у його трудовій книжці датований 10 жовтня 1941 говорить, що О.О. Радцигу надано тривалу відпустку без збереження утримання у зв'язку з евакуацією з Ленінграда до м. Свердловськ в розпорядження Академії наук СРСР. Однак Олександр Олександровичу не судилося дістатися до Свердловська. У дорозі він тяжко захворів і помер на станції Буй Північної залізниці 30 грудня 1941 року.

Література

1. Кириллов П.П. Александр Александрович Радциг / П.П. Кириллов // Труды Ленинградского политехнического института. – 1949. – № 1. – С. 34-39.
2. Радциг А.А. Термодинамика / А.А. Радциг. – Киев, 1900.

3. Радциг А.А. Формулы и диаграммы для водяного пара. – Изд.3-е. – Москва; Ленинград. – 1931
4. Радциг А.А. Курс паровых турбин / А.А. Радциг. – Москва; Ленинград, 1926.
5. Радциг А.А. История теплотехники / А.А. Радциг. – Москва; Ленинград, 1936.
6. Радциг А.А. Теория и расчет конденсационных установок. 2-е изд., Москва; Ленинград, 1934.

Косо́вец Ю.В. А.А. Радциг – выдающийся теплоэнергетик.

Александр Александрович Радциг – отечественный теплоэнергетик, член-корреспондент АН СССР (с 1935 г.). В 1891 г. закончил Петербургский технологический институт. С 1900 г. – профессор Киевского, а с 1909 г. – Петербургского политехнического институтов. Научные труды А.А. Радцига посвящены термодинамике пары, исследованию уравнения состояния водяного пара, разработке теории истечения, теории паровых турбин и методов расчета турбин и конденсаторов, а также прикладной механике и истории техники.

Ключевые слова: теплоэнергетика, прикладная механика, история науки и техники, термодинамика пары, техника

Kosovec J.V. A.A.Radzih – prominent power engineering Heat-specialist.

Alexander Aleksandrovich Radzih – domestic power engineering Heat-specialist, corresponding member AN the USSR (with 1935). In 1891 made off the Petersburg technological institute. With 1900 is a professor Kyiv, and from 1909 – Petersburg polytechnic institutes. Scientific labours of A.A.Radziha are sanctified to thermodynamics of pair, research of equalization of the state of aquatic steam, development of theory of profluvium, theory of steam-turbines and methods of calculation of turbines and condensers, and also applied mechanics and history of technique.

Keywords: power engineering Heat-specialist, applied mechanics, history of science and technique, thermodynamics of pair, technique.

УДК 51-37(477)

Купріснюк О.В.

ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ В УКРАЇНІ

У статті висвітлено проблематику дослідження історії розвитку комп'ютерної техніки в Україні, висвітлені основні моменти що призводять до суперечностей між історичними фактами та їх сучасним трактуванням.

Ключові слова: кібернетика, обчислювальна техніка, історичні суперечності, сучасне трактування.

Стрімкий розвиток суспільства в післявоєнні роки поставив перед вченими радянської добивавдання створення нових машин – керованих при-